

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 20 СУМ

ҚУШИҚ

Ганга соҳилида
ҳинду қизлари
абдий музлаган тоғларга қараб,
бир қўшиқ айтади қадим-қадимдан,
бир қўшиқ айтади дунёга қараб.

Улуғвор,
нуроний тоғлар ортида
теран томирларин узган,
ғуноҳкор —
тоза булоқлардан бенасіб дунё,
адашган, йиғлаган
битта дунё бор.

Меҳру муҳаббатга,
соғинчга тўлган
қўшиқлар ўтади тоғлардан ошиб,
Адашган дунёни чақирар қизлар,
ларзага тушади тоғларнинг тоши.

Неча минг йилларким
ҳинду қизлари
худодлар туғилган ҳинд тупроғида
бир қўшиқ айтади
ишониб фақат
қўшиқлар дунёни асрамоғига...

Шавкат РАҲМОН

Нормурод МУСОМОВ сурати

УШБУ СОНДА:

РИСОЛАИ

САРТАРОШ

4-БЕТ

РУСТАМ МАРДОН:

ТУРҚЛАР МАҚТАНАДИГАН

ИККИ САРОЙ

6-БЕТ

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

«Наврўз» хайрия жамғармаси ҳамда «Ҳотамтой» XXI-аср фирмасининг «Меҳрибонлик» хайрия суперлотереяси соғилмоқда.

Ушбу суперлотереяда 5 та 5 милён сўмлик, 10 та 3 милён сўмлик, 20 та 1 милён сўмлик ва 25 та 500 минг сўмлик пул ютуқлари ва бундан ташқари телевизорлар, мебеллар, совуғич ва гиламлар, палослар ҳамда бошқа қимматбаҳо буюмлар мавжуд.

«Меҳрибонлик» суперлотереясида энг кўп соғиб олган шахсларга 3 милён 200 минг ва 1 милён сўмлик рағбатлантириш мукофотлари берилади.

«Меҳрибонлик» суперлотереясида тушган фойданинг асосий қисми болалар уйларига, ногиронлар, қариялар ва кам таъминланган оилаларга ўтказилади.

Бахтингизни синаб кўринг.
Сизга омад ёр бўлсин!

КЎПРИК «СОВЧИ» ЭҚАН

Бир дарёнинг икки қирғогида жойлашган Хоразм ва Қорақалпоғистон халқлари азал-азал қуда-анда. Бу боғланишга асов Жайхун ҳам тўғаноқ бўлмаган. Солдами, қайиқдами сузиб ўтиб, икки ёшнинг висол тўйини ўтказаверишган.

Замонлар ўзгариб, турмуш тарзимизни янги чарусмлар «забт» эта бошлагач, куёв-келиндарнинг йўлига, суви озайган бўлсада, дарё бир муддат «ғов» бўлди. Ястатилган келин машинасини дарёдан кечириб бўлмасди-да. Шунданми, охириги ўн йилликда Амударёнинг у бетидан бу бетига дастурхон кўтариб ўтадиган «совчи» момолар бирмунча камайди.

Бу орада биргина Хоразм худудида уч ўринда дарёга фантун кўприклар солинди. Энди қатнов тинмайди. Кўприк бошида бир муддат турсангиз машиналар қатновидан бошингиз айланиб кета-

ди. Бу қарвон орасида келин ортган безатилган машиналар кўзини қувонтиради. «Тўрткўл-Хонқа» фантун кўприги бошлиғи Абдулла ака қизиқ воқеани сўзлаб бердилар: «Мен Амударёнинг Хоразм томонида — қирғоқ бўйида туғилганман. Кейин бу тарафга кўчиб ўтдик. Хонқада ўнлаб қариндошларимиз бор. Қайиқда

ўтиб, борди-келди қилиб турардик. Эсимда, бир куни хонқалик узоқ қариндошимиз совчи бўлиб келди — катта опамга. Онам рози бўлмадилар. Йўл-ку, узоқ эмас, аммо ўртада дарё, қатнашимиз қийин, тўй бор, маърака бор, кўприк бўлсам гўрғайди, деб баҳона қилганлар.

Мана энди қаранг, шу ердан ҳар куни юзлаб, бозор кунлари эса минглаб машиналар бетўхтов ўтади. Ҳар ҳафта у қирғоқдан бу қирғоқ-

қа камида саккиз-ўн келин у қирғоқдан бу қирғоққа тушади. Ҳар келин ўтганида опамга совчиликка келган қариндошимиз, кўприкни баҳона қилаётган онам ва ичкарида ўз тақдирини орзиқиб кутаётган опам ёдимга тушади. Ушанда мутаасир бўлиб чиқиб кетган қариндошимизни ҳам унутма олмайман...»

Энди ўта жайдари ҳисоб-китобларга қаранг: учала кўприкдан ҳар ҳафтада ўртача йигирма беш-ўттиз нафар келин ўтаркан. Демак, дарёнинг у қирғоғида ҳам,

бу қирғоғида ҳам ҳар кун тўй. Минг йиллик боғланиш янгидан-янги ришталар билан уланиб, тағинда мустақкам, узилмас бўлиб бераверади.

Бу бахтли воқеаларга эса фантун кўприклар сабабчи.

Исо АЛИ

С. МАҲКАМОВ сурати

Акс садо

Рўзноманинг шу йил 3 сонидида босилган «Хазонга айланган япроқ» мақола-сини ўқиётиб қалбим ларзага келди. Наҳотки, бир покиза инсон севгисини туфайли ҳаётдан абадий кўз юмса! Отаси, она-акалари уришса, хўрлашса. Ёш, бокира қиз учун бундан оғир мусибат бормикин!? Лекин унга шу оғир дамларда ёлғиз муҳаббатига сирдош бўлди. Аммо севган ёри — Меҳрини юпатиш, кўнглини кўтариш, ботинини ширин сўзлар билан ифодалаш ўрнига ҳақоратлади, дилини ўқитди. Меҳр ҳаётининг сўнги дамида ҳам севгисига содиқ қолди. Ва қалбидан муқаддас севгини ўзи билан олиб кетди. Унинг булоқ

сувидек тоза, осмондек мусаффо орзулари хазон бўлди. Қолдирган икки энлик «Мен ҳаммангизни яхши кўраман. Кўнгиллариңиз чўкмасин». Бу унинг сўнги сўзлари.

Ҳаётда шундай воқеанинг гувоҳи бўлганман. Бир яқин дўстим никоҳ зиёфатида келин тарафдан келган қизларнинг биттасини бир кўришдаёқ ёқтириб қолади, қиз бутун гўзаллиги, назокати, одоб-ҳаёси билан йигит қалбини мафтун этади.

Зиёфат охирида йигит қизга дилини ёради: пинҳона ҳолда қиздан агар севгани бўлмаса, ўзига қайлиқ бўлишини сўрайди.

Буни қаранки, қиз ҳам йигитни севиб қолган экан. Йигит қизга совчилар жўнатади. Қиз оилада бош фарзанд бўлиб, уни ота-онаси ўз қишлоғига бериш пайида юришади. Қизнинг отаси қизини бошқа қишлоққа узатишига рўйхушлик бермайди. Уша вақтларда қизга

қишлоғидан совчилар келтирилган, бир-иккита қариндошлари ҳам қизга оғиз солиб юрганди.

Дўстимнинг ёши қиздан анча катта эди. Уни бир нечта қизлар ёқтиришини билардим, лекин у уларни

севмасди. Ота-онаси ҳам бир қизни олиб берамиз деб ҳоли-жонига қўйишмади. Дўстим эса, севганим билан қандай яшайман, деб оёқ тираб турди... Қиз ҳам онасига:—

«Агар мени бахтли бўлсин десангиз, шу йигитга берамиз, уни бутун борлигим билан севганман, ундан бошқа киши билан турмуш қурганимдан кўра ўлганим афзал»,— дейди.

Хуллас, улар турмуш қуришди, ҳозир битта ўғиллари бор. Улар бир-бирларини шундай эъозлайдики одамнинг ҳаваси келлади.

Шермухаммад БОСИМОВ,
Сирдарё вилояти

Етти кун

ПОЕЗДА КЕТИБ БОРАЁТГАН ИТ

Сурхондарёлик икки жаноб яқинда ҳам саёҳат, ҳам тижорат дегадларидек, поезд билан Масковга йўл олишди. Уларга қўшни купеда овруполик бир хоним жасади рублдан ўн олти минг рубл тўланган эди ва бу ўринларнинг бири хонимнинг Сурхондарёдан харид қилган зотдор итиники эди. «Биз бораётган поезд қаерга тўхтаса, хоним албатта, итини етаклаб пастга олиб тушар ва «шамоллатиб» келишни канда қилмасди», дейишди сурхондарёлик сайёҳ жаноблар дея хабар беради муҳбиримиз Маҳмуд АБУЛФАЙЗ.

ПУЛИНГИЗНИ БАНККА ҚЎЙИНГ!

Бугун Ўзбекистондаги рубл рубл зонасидаги энг залворли пул ҳисобланади. Лекин у МДҲ мамлакатларидаги аҳвол туфайли кун сайин қадрсизланмоқда. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқаруви раиси Ф. Муллажоновнинг ЎЗА муҳбири саволига берган жавобига қараганда («Халқ сўзи», 93 йил 16 июн), вужудга келаётган вазият эътиборга олиниб, пул алмаштирилиши мумкин.

ҲАР КАЛЛАДА ҲАР ХАЁЛ

Гулистондаги тижорат дўконларидан биридан бир ярим минг рублга сақич сотиб олган отахонга: «энди буларни қанчадан пуллайсиз!» дейишганда, у «эй, бу элликта сақич ҳар бир неварамга биттадан зўрға етади» дея жавоб берди.

ДИҚҚАТ, ТОШБАҚА!

Ромитон туманидаги «Гранит» корхонасида тошбақа етиштириш фирмаси ташкил этилди. Мутахассисларнинг фикрича, тошбақа туҳуми ва косасини Францияга, гўштини эса Ҳитойга сотиш мумкин. Албатта, валютага.

ЎЗИНГА ЭҲТИЁТ БЎЛ

Андижон шаҳридаги хонадонлардан бирига яқин танишлари ташриф буёради. Улар музлатгич тузатадиган устакхона очишгани, уй соҳибларининг музлатгичлари ишламаётганидан хабардорликлари туфайли уни тузатиб бермоқчи эканликларини билдиришади... Ҳафта ўтди ой ўтди, «усталар»дан дарак йўқ. Шундагина уларни зир югуриб излаб қолишди. Усталар эса аллақачон Андижондан кўчиб, кўч-кўронига музлатгични ҳам қўшиб кетишган экан, дея хабар беради «Андижоннома» газети.

МЎТТИВОЙ ҒОЛИБ

Намангонда марҳум санъаткор Рустамжон Ҳамроқулов хотирасига бағишланган жумҳурият қизиқчиларининг беллашуви бўлиб ўтди. Олий соврин томошабинлар ичагини узиб, ҳакамлар олқишига сазовор бўлган бухоролик Шерали Ҳожиевга насиб этди. Буниси ким бўлди дейсизми! Уша — ўзимизнинг Мўттивой-да!

БИР КУНЛИК КУЁВ

Тошкент Давлат дорилфунунининг икки талабаси турмуш қуришди. Студентчасига ўтган тўйнинг эртаси куниеқ куёвтура келинпошшага талоқ хатини берди. Узунқулоқ гапларга қараганда, куёвтура муддатидан андак аввалроқ туғилиши кутилаётган фарзандига фамилиясини бериш учунгина уйланган экан.

«МЕН УНИ СЕВАМАН»

РИСОЛАИ САРТАРОШ

Эй мўминлар ва эй дарвешлар ва эй мусулмонлар ва эй ҳунармандлар ва эй касиблар, барчамиз бу дунёдин сафар этармиз, албатта. Андиша қиёмат қилиб пешаи охират ва тўшаи охират қилинелар. Ва яна ҳазрат Имом Жаъфарий содиқ ва раҳнамоийи мувофиқ айтдилар: худойи таоло ўз қудрати билан қирқ минг етмиш икки ҳунарни бандалариға юборди. Касб этсунлар ва ҳалол нафақаи аҳли аёл қилсунлар. Ҳунарманд бўлиб, менинг шўқрилми бажо келтурсун ва яна бандаларим хор ва зор бўлмасун. Худойи таоло амри билан ҳунарларга рисола боғладим, токи ҳунарманд, соҳиб расо бўлсунлар. Касб этсунлар, яна тақбир олмоқ ва шогирд олмоқ ва руҳсат бермоқ ва раҳвоий ҳунарманд этмоқ ва рисола сақламоқлари лозимдур. Ва яна ул жумла ҳунарларнинг сартарошлик афзалдур. Аввал, Одам Сафиуллоҳ, иккинчи Нух Нубиуллоҳ, учинчи Иброҳим Халиуллоҳ, тўртинчи Муҳаммад Мустафо саллоллоҳу алайҳи вассалламдин қолди. Жамият ҳунарлардин сартарошлик муқаддамдур. Ва яна пайгамбарлардин бошиқа устодларга ёдгорлик қолди.

Эй толиблар! Сартарошлик ҳам фарз, ҳам вожиб, ҳам суннат, ҳам мутаҳаббдур. Худойи таоло ҳазрат Жабройилга амр қилди, фарз бўлди. Ҳазрат Жабройил пайгамбарларга таълим бердилар, вожиб бўлди. Пайгамбарлар умматларига таълим бердилар, суннат бўлди.

Сартарошликда уч нав пир бордур. Аввал пири касб тақбир ва пири муришид, яна пири тақбир. Тўрт пир турдур, аввал, Одам Сафиуллоҳ, иккинчи, Нух Нубиуллоҳ, учинчи Иброҳим Халиуллоҳ, тўртинчи Муҳаммад Мустафо алайҳис-салават васалламдурлар.

Яна тўрт пир кимдур?

— Аввал, ҳазрат Абу Бакр Сиддиқ, иккинчи, ҳазрат Умар розияллоҳ, учинчи, ҳазрат Усмон розияллоҳ, тўртинчи, ҳазрат Али розияллоҳ.

Яна тўрт пири муришид кимдур? — Имом Ҳасан ва имом Ҳусайн ва Хожа Муҳаммад Шавқий розияллоҳ дерлар. Ва Хожа Маҳмуд Тақий ва ҳазрат Салмон Форс(ий) дерлар. Сартарошликга даст урдилар. Жумла балодин амон бўлдилар. Уч юз ўн уч киши авлиёи оллоҳдин эрдилар. Ҳаммадин сўнгера Шайх Аттор Валига хатм бўлди.

Аммо сартарошликни худойи таоло Одам алайҳиссаломга амр қилдилар ва яна Одам алайҳиссалом Шис Набиуллоҳга амр қилдилар. Ва ҳазрат Иброҳимга восита — бевосита Муҳаммад Ҳабибуллоҳга айдилар. Ол ҳазратдин ҳазрат Салмон(га) амр этиб, тақбир бериб, руҳсат бердилар. Яна алардин жамият устодларга қолди. Яна олти юз минг шогирди муришдилари бор эрдилар.

Яна сартарошликга ўн нимарса вожибдур, бажо келтурсунлар. Аввал, батаҳорат бўлсун, яна намозни бажамоат ўқусун. Иккинчи, рост бўлсун, учинчи, толиби илмга ҳамсуҳбат бўлсун, тўртинчи, дўконни тоза турсун, бешинчи, асбобларни покиза турсун, олтинчи, меҳмонга дўст бўлсун, еттинчи душанба ё жума кечаси пирларни(нг) чирогини ёндурсун, саккизинчи, ҳар ким соч ол деса ёмон кўз бирла қарамасун. Нима берганига рози бўлсун. Тўққизинчи кунда савдосини(нг) ярмини садақа қилсун, ўнинчи, озроқ берган одамга қаноат қилсун, ўн биринчи, сабр-инсоф(ли) бўлсун, ўн иккинчи, раҳмдил бўлсун. Буларни бажо келтурсун.

Эй толиб! Сартарошлик қилмоқ ҳам

фарз, ҳам суннат, ҳам вожибдур.

Беш нимарса сартарошликга ҳаромдур: аввал, батаҳорат дўконда ўлтурмасун. Яна шароб ва бўза ва тамоқи тортмасун. Яна лаवота ва зинокорлик қилмасун. Келгон одамга имон сўзламасун. Яна арвоҳ учун тақбир олмоқ.

Рисолага амал қилмасалар анингдек устодин Оллоҳ таоло безордур. Бир киши бўлмаса яна фардойи қиёмат (қиёмат кун)да устодларни(нг) олдиди шарманда бўлур. Кий-

мат кунн шафоатдин маҳрум бўлур ва яна ҳар ким ушбу рисолатни сақласа ва амал қилса, жамият пирлар ва устод(лар) хурсанд бўлурлар. Касб-корига барақат пайдо қилгай. Ҳар ким ушбу рисолатни олиб тутса ва амал қилса, икки дунёда маъмур бўлур. Валлоҳи ағлам.

«МАЖМУАИ НУРНОМА»дан
нашрга тайёрловчи:
Эшпўлат ЖАББОРОВ, Қарши
Давлат дорулфунуни ўқитувчиси

Х. МИРЗАКАРИМОВ сурати

«...8 синфда ўқиб юрган пайтларим эди. Бир кунн бобом отам икковимизни чақирибдилар. У киши амаким (отамнинг укаси) билан алоҳида ҳовлида турардилар. Тезда етиб бордик. Бирор чойнак чой ичиб, у ёқ, бу ёқдан гаплашиб ўтирганимиздан сўнг, бобом тахмондаги кўрпалардан бирининг орасидан қизил духобага ўралган нарсани олдилар. Матонинг ичидаги каттагина китоб экан. Бобом китобни авайлаб олиб кўзларига сурдилар, сўнг отамга қараб «Ўғлим,

бу «Қуръони карим» боболарингдан қолган. Алғовдалгов замонларда ҳам мен уни ҳеч кимга курсатмай сақладим. Уйдан битта эс-

кича китоб чиққанларни ҳам «душман» деб қамашарди. Ушандай имон-эътиқод унутилган замонлардан олиб ўтдим,— дедилар. Уша 30-йилларнинг ур-сурларини яна бир бор кўз олдиларидан ўтказгандай бироз жим қолдилар. Кейин:

— Мендан кейин бу китоб сизларга қолади, аммо ҳеч қайсиларинг эскича ўқишни билмайсизлар.. Шу ўй мени қийнайди. Шунинг учун Собиржонга (яъни менга) эскичани ўргатсам дегандим. Сен нима дейсан?

— Сиз шуни маъқул толаибсиз, мен нима ҳам дердим,— жавоб берди отам.— Лекин ўзи нима дер экан? Улар савол назари билан

менга қарашди. Биз бобомнинг бирорта гапларини икки қилиб ўрганмаган эдик...

Шундай қилиб, ҳар кунн кечки овқатдан сўнг амакимникига бориб, бобомдан эскичани ўргана бошладим. Бир йилдан ошироқ шуғулланиб, Қуръони каримнинг анчагина сураларини ёд олдим, арабчани яхшигина ўқийдиган бўлдим. Бобом

нақанги бўғилиб гапирардинки, юзлари қизариб, буйин томirlлари бўртиб чиқди.

Уйга келиб, бўлган воқеани отам билан бобомга айтдим..

Бобом «астағфирулло, бу қандай кўргулик!» деб бош чайқай-чайқай китобни духобага ураб, салафан халтага

диндор бўлиб ўззиб, ҳакамлар ўзингиз институтда дарс берасиз.

Мени мактабдан ҳайдашмоқчи эди. Отам елиб-юғуриб бир амаллаб бунга йўл қўймадилар. Лекин комсомолдан ўчиришди. Мана шундан бериям 7 йил вақт ўтди.

«МЕН КЕЧИРДИМ, ОЛЛОҲ КЕЧИРСИН!»

билан рўза ҳам тутдим. Бобом менинг тиришқоқлигимдан хурсанд эдилар. Лекин

9-синфни битиришим арафасида Қуръони карим ўқишни ўрганаётганим директорнинг қулогига етибди. У бир кунн эрталаб барча ўқувчиларни мактаб ҳовлисига йиғди. Мени ўртага чиқариб:

— Манави бола диндор. Эскича диний китобларни ўқишни ўрганапти. Намоз ўқийди, рўза тутади. Бунақа-

лар совет мактабини мадрасага айлантириб юборишдан ҳам тоймайди,— деди. У шу-

солдилар-да, полнинг остига ташлаб юбордилар. Яхши қилган эканлар. Кечга яқин

директоримиз «участкавой»ни бошлаб келди. Улар анчагина овора бўлиб китобни

топишолмай, бобомга дағдаға ҳам қилиб кўрдилар. Иш чиқмагач, бизнинг ҳовлимизга келиб, отамнинг китоб

жавонини титишди. Хуноби ошган директоримиз аламини отамдан олди:

— Сиз ўғлингизнинг тарбиясига эътибор бермай қўйибсиз, у «бинойидек»

Бу воқеани бошидан ўтказган дўстим Собиржоннинг

«шайтонга ҳай» бериб, ҳақиқий мўминнинг йўлини тутганидан мамнун бўлдим. Бундай воқеани кўпчилик

бошидан ўтказгани табиий. Улар ҳам шу йўлни туттиш-

са, қасд олиш яхши иш эмаслигини тушунишса маърифатли инсонлар сирасидан эканликларини исботлайдилар.

Давронбек ИБРОҲИМ

И. ШЕРБЕК сурати

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ»НИНГ КОМПЮТЕР МАРКАЗИ

Яқинда Республика Болалар жамғармаси қошидаги «Оила ва жамият» газети компютер марказида болаларнинг биринчи компютер графика танлови бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистоннинг турли бурчакларидан иқдорли болалар ўзлари тузилган, компютер дастурлари билан қатнашдилар.

Ҳайъат қарори билан совринлар куйидаги ёш дастурчиларга топширилди:

1-ўрин Ўзбекистон герби расми Бекшенев Сергейга «Паллов» расми, Крамаров Денисга «Тошкент» расми;

2-ўрин Астафьева Викторияга «Кийик» расми, Кузнецов Артёмга «Алласти» расми, Шерматов Шерзодга «Мерседес» расми;

3-ўрин Шукуров Умидга «Нодирабегим» расми, Нечаева Оля «Маймун» расми, Юсупов Ҳусанга «Спортчи» расмлар гуруҳи учун;

Шунингдек кўпгина дастур эгалари ташаккурномага эга бўлишди.

Танловни Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси «Альсофт» ўқув маркази ҳимийлигида ўтказди.

Азиз болалар! Сиз компютер сирли олами билан ошно бўлай десангиз «ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» ГАЗЕТИНИНГ КОМПЮТЕР МАРКАЗИГА МАРҲАМАТ ҚИЛИНГ. Жуда қизиқарли компютер ўйинлари сизга мунтазир. Астойдил интилсангиз келгуси йили ўтказиладиган компютер графика танловига омад сизга қулиб боқиши ҳеч гап эмас.

Юзи ва лабининг ранги тиниқ бўлган, қоши ва киприги қуюқ бўлган қиз ва жувонлар учун гримнинг ҳождати йўқ. Улар юзларига упу, лабларига эса рангсиз ёки жуда оч рангли помада сурсалар кифоя. Ҳар қандай усталик билан қилинган грим ҳам юзнинг табиий гўзаллиги ва ёшлигининг ўрнини боса олмайди.

Юзда бирор камчилик бўлса, турли хил декоратив косметика, воситаларидан билинтирмайдиган қилиб фойдаланиш мумкин.

маслаҳатлар

Баъзи болаларда тиш-жағ системаси нормал ривожланмайди. Бунга сабаб болалар бармоғини, тилини ва лунжини сўришидир. Бу эса, тиш-жағнинг ўсишига, ривожланишига ёмон таъсир кўрсатади. Баъзи болалар ёши катта бўлиб қолса ҳам сўргични тишлаб юришади. Ота-оналар ёш болаларнинг ҳар хил нарсаларни сўриб юришига йўл қўймайликлари керак. Айниқса, бола маълум ёшга етгач, унга сўргич бермаслик лозим. Агар боланинг оғзида бирор камчилик сезилса, вақт ўтказмай стоматолог врачга мурожаат қилмоқ зарур.

Дераза

САЛ КАМТАР БУЛИШ КЕРАК, ХОНИМ!..

«Шон-шухрат елдек ўтиб кетгувчи нарсас». Буни «Франсия гўзали»ни сайлаш кўмитаси ҳам эслаб кўйди: «Франсия гўзали» танлови ғолиби ушбу унвондан маҳрум этилгани, бу ном иккинчи ўрнини олган хонимга берилганини билдирди. Сабаби — Гўзаллар маликаси номига ярашмаган инжиқлик қилган. Бу эса «Франсия гўзали» танлови ғолибларига мутлақо таъқиқланган.

АНГРАЙМАСДАН БУЛМАЙДИ

Лотин Америкаси нарқобизнес қироллари пихини ёрган кимсалар эканлиги сир эмас. Лекин Мексика политсиеси жиноятчиларни қидириб юриб дуч келган нарсаларидан... анграйиб қолишди: Мексика — Америка чегараси остидан гиёҳванд моддалар ўтказиш учун салкам бир километрлик лаҳм қазилган экан. У бетонлаштирилган, темир йўл, ҳаво алмаштиригич асбоблар билан жиҳозланган эди.

Лаҳм Мексидига омборлардан бирининг ичидан бошланган бўлиб, Америкадаги худди шундай иккинчи омборнинг ичидан чиқиши мўлжалланган. Америка гиёҳвандликка қарши кураш бюроси вакилининг айтишича, у муҳандислик санъати мўъжизасидир!

ЗҮР ТОМОША

Янги Беллашув — «Қулоқ тортишув» Аляскада энг оммавий ўйинга айланди. Мустаҳкам ҳалқа ип юзма-юз жойлашган рақибларнинг қулоғига яхшилаб ўралади. Ҳақамнинг ишорасидан сўнг «полвон»лар бошларини гоҳ уннга, гоҳ сўлга ташлаб, буриб, айлантириб бир-бирининг қулоғини торта бошлайди. Торторт мобайнида рақибларнинг юзи минг хил тусга қиради. Муҳлислар эса ана шу томошадан маза қилишади.

ҲАЛИ УРГАНИШМАГАН

Чернобил портлаганда чебоскарлик Валерий Бобков қўлида мўйқалам билан ушбу жаҳаннамнинг энг марказида бўлган эди. Кейин у талантини дунёга намоиш этган расмларни чизди. Узи касал бўлиб қолди. Австралияда бўлиб ўтган кўрғазма унга 130 минг доллар келтирди. Рассом топган пуллари эвазига украинalik ва ураллик катта-кичик ногиронларни Австралияда даволатиб қайтди. Рассомни ҳозир Франсиянинг тўртта шаҳри тақлиф этиб турибди. Бироқ у Москвага келиб билдики, Чернобил мавзусидаги 40 та картинасини маҳаллий музей вакиллари ундан берухсат Фарбга сотиб юборишибди. Рассом эса уларни асраб, ногиронлик нафақасига кун кўриб юрган экан.

Табриклаймиз!

Келажакимиз умиди, суюкли қизимиз **ДУРДОНАХОН** ҳамда хонадонимиз мураббияси, меҳрибон рафиқам **НАЖИБАХОН**. Сизларни таваллуд айёмларингиз билан қутлайман. Инсон учун энг эзгу хислатлар — ҳалоллик, меҳр ва садоқат сизларга бир умр ҳамроҳ бўлиб қолишини тилайман.

НИЗОМИДДИН ШОДМОНХУЖАЕВ.
Тошкент шаҳри.

Навоий шаҳрида яшовчи **УЛМАСЖОН**ни 12 ёшга тўлиши муносабати билан отаси **БАҲРОМЖОН МУХТОРОВ** ва Андижон вилояти

Пахтаобод туманидаги **Улу Ватан** урушининг II-тоифа ногирони **Мухторжон Ҳақимов** номидаги ишлаб чиқариш ва тижорат хусусий кичик корхонаси жамоаси чин дилдан табриклайди. **УЛМАСЖОН**нинг ўқишлари ва ҳаётида улкан ютуқлар тилайди.

«Оқшом тўлқинларининг ҳар бир янги ва янги, хилма-

хил тўлқинли сатрларини

тўлқинланиб, аммо шоён диққату синчковлик ила машинкаловчи қўли гул, гуллар гули **ГУЛСАРА** opa! Сизни қутлуғ 55 ёшингиз билан табриклаймиз.

«Оқшом ТўЛҚИНЛАРИ» жамоаси.

Оила

65 ЕШДА

Самарқандликман. Касбим — ўқитувчи. Кампирим вафот этган. Елгизман. 3 кизим турмушга чиққан. Миллатидан қатъий назар, қолган

умримда суянчиқ, ҳамдард бўладиган 50-60 ёшлардаги аёл билан ҳаёт кечирмоқчиман. «Оила—198».

40 ЕШДА

Олий маълумотли иқтисодчиман. Бўйим 167 см, оғирлигим 78 кг. Жиззахда уй-жойим, 10 сотих томоғкам бор. Оилам билан ажрашганман. Ҳурматимни жойига қўядиган, пазанда, озода, меҳмондўст аёл ёки қизга уйланмоқчиман. «Оила—199».

39 ЕШДА

Қорақалпоғистонда яшайман. Миллатим — ўзбек, ўрта маълумотим бор — шофёрман. Оилам билан фарзандсизлик туфайли 5 йил бўлди ажрашганман. 25—30 ёшлардаги [ўзбек бўлса жуда

яхши бўларди] қиз ёки болалик жувон билан турмуш қуриб, бахтли яшасам дейман. «Оила—200».

37 ЕШДА

Бўйим 160 см. Отам ўзбек, онам татар миллатига мансуб. Касбим шифокор. Тошкентда яшайман. Камтарим, озода, пазанда аёлга уйланмоқчиман. «Оила—201».

Табрик эълонинг ҳар бир белгиси (ҳарфи) 2 сўм. Битта расм (6×9 см. ҳажмида бўлиши шарт) 500 сўм. Табриқлар бир ой мўддат ичида чиқарилади. Табриқ ва эълонлар 10 кун мўддат ичида чоп этилса 2 баробар ҳақ олинади.
Танишув эълонинг баҳоси 200 сўм.

«Оила ва жамият» 24 (95)

Уага бир давлат тупроғига меҳмон бўлиб қадам қўйган ҳар қандай киши дастлаб шу мамлакатнинг маданиятига ва тарихига назар ташлайди. Миллатнинг маданияти унинг яшаш шароити, одоб-ахлоқи, тили ва дини, урф-одати-ю кийинишида, меҳмонларга бўлган муносабатидеги билинади. Тарихи эса ёзилган китобларда, шу тупроқда бино этилган тарихий обидаларда, ўтмишни эслатувчи музейларда кўринади. Мақсадга ўтадиган бўлсам, мен ҳам Истамбулда келганимда дастлаб шу нарсаларга диққатимни қаратдим. Туркларнинг маданияти кўп жиҳатдан ўзимизга яқин бўлганлиги учун бу тўғрида тўхталмоқчи эмасман ва бу бизнинг мавзумиз ҳам эмас. Лекин, тарихи бизнинг тарихимиздан тамомла фарқи. Шунингдек тарихи эслатувчи кўҳна обидалар ва уларнинг қандай сақланиши ҳам диққатлидир.

Истамбулни кезиб тўрт тарафга боқсангиз баланд жойларда қурилган гумбазли жоме ва масжидларга кўзингиз тушади. Шаҳарнинг кўрқига кўрк қўшиб турган бу жомелар ичиде энг улуғи ва муқаддаси туркларнинг энг буюк меъмори бўлган Меъмор Синан томонидан бино этилган Султон Аҳмад жомесидир. Бу жоме XVIII асрда қурилган бўлиб, жуда ҳам нақшикор ва ўта симметрик шаклдадир. Жоме жуда ҳам мустақам қурилган ва шу давргача ҳеч ери емирмаган. Бу ерга табарруқ зотларнинг оёғи текканлиги ва жоменинг ҳозирча таҳликали жойи йўқлиги учун ҳалигача одамлар на-

ҳам 2 асрдан бери гўзаллиги ва сифатини йўқотмаган. Саройнинг бундан бошқа 7 саломи ва 200 та хонаси бор. Улар ҳам Опруподан келтирилган қимматбаҳо ашёлар билан тўлдирилган. Дўлма боғча саройи меъмор Гаравет Байан ва ўғли Никодас Байан томонидан қурилган. Девордаги ва шифтдаги нақшлар эса Италия ва Франция расомларининг асарларидир. Бу сарой қурилмасдан олдин Тўпқопи саройида яшаган Усмонли империяси подшолари ҳам 1853 йилдан сўнгра шу ерда яшаган. Мустафо Камол Отатуркнинг 1927 йилдан вафотига қадар Истамбулдаги иш ери Дўлма боғча саройида бўлган. Бир қанча чет эллик меҳмонларни, Эрон шоҳи, Ироқ қироли, Англия қиролини шу саройда қабул қилган.

Отатурк 1938 йил 10 ноябрда шу саройнинг 71-хонасида вафот этган. Хонадаги жиҳозлар, иш столи, стул, телефон ўз жойида. Отатурк ётган қаравотга Туркия байроғи ёпиб қўйилган. Хонадаги соатлар Отатуркнинг юраги уришдан тўхтаган пайт 9.05ни кўрсатиб турибди...

Салонларга тўшалган 88×96 м² ҳажмдаги гиламлар ўша вақтларда ким томонидан тўқилганига ҳам ҳайронсан. 200 метр узунликдаги йўлак нодир санъат асарларига тўла. Бу саройда 33 подшо даврини сурган. Буларнинг ичиде энг жуссалиси Султон Абдулазиз бўлиб, буйи 2 метр оғирлиги 160 кг бўлган экан. Саройда унга хос ётоқ топилмагани учун ўзига алоҳида ётоқ ясаёттирган. Саройда Усмонли давридан қолган нодир жи-

ликка, 3 таси денгизга қарагандир. Саройга асосан Айасофия қалъаси олдидаги «Бабу-Хумаюн» деб номланган дарвозадан кирилади. Бу дарвозадан 300 метр ичкарига юрилса, «Урта дарвоза» бор. Вазирлар «Урта дарвоза»дан отдан тушиб, пиёда киришга мажбур бўлганлар. Бу ерда «Биринчи ер» деб номланган сайргоҳ бор. Унг томондаги сарой ошхонасида 15-20 минг кишига овқат пиширилган экан. Сайргоҳнинг охирида ҳарам дарвозаси ва вазирлар йиғиладиган қубба бор.

Урта дарвозадан сўнгра «Бабу—Сааде» деб номланган Акажалар дарвозаси бор. Бу қисмда Боғдод кўши, Қора Мустафо Кўши, Равон хонаси, Хирқа доираси, Суннат хонаси ва Лола боғча жойлашган. Буларнинг барчаси саройнинг «Саломлик» қисмини ташкил этади.

«Ҳарам хона» эса саройнинг энг яхши қисмларидан биридир. Бу ерда подшонинг оналари, қўрилари яшаган. Мурод III нинг ётоқхонаси Ҳарамнинг ва бутун саройнинг энг муҳташам еридир.

Тўпқопи саройи Абдулҳамид II даврида қайта таъмирлана бошланди ва Усмонли империясининг сўнгги йилларида Юлдуз ва Дўлма боғча саройига кўчирилди. Тўпқопи саройи Туркия жумҳурияти даврида музей ҳолига келтирилди ва ҳар бир нарсаси эҳтиёт қилиб сақланяпти.

Ундан ташқари Евуз Султон Салим томонидан Истамбулга келтирилган «Муқаддас омонатлар» Хирқаи-Саодат бўлимида сақланмоқда. 4 хонадан иборат бўлган бўлимнинг 3 хона-

Ҳазрат Алининг қили ва ўқ ёйлари ҳам жой олган.

Бу саройда ҳам эртадан кечгача сайёҳларнинг оёғи узилмайди. Саройнинг ўнг томонидаги бўлимларда XVIII-XIX асрларда келтирилган Оврупо ва Чин чинилари, олтин ва қумушдан ясалган қимматбаҳо соғалар жой олган. Ичкаридаги бўлмаларда эса диққатни ўзига тортадиган, ҳиндларнинг гўзал санъатини ифода этувчи устига фил миндирилган мусика қутиси (1700), олтин бешик (1800) Султон Аҳмад I нинг тахти сақланяпти. Саройнинг энг бой ва нодир буюмлари хонасидаги Тўпқопи ханжари, аслида Султон Маҳмуд I томонидан (1730-1754) Эрон шоҳи Нодир шоҳга соғва сифатида юборилди. Лекин, элчилар йўлда экан, Эронда ғалаён бўлиб Нодир шоҳ ўлдирилди. Натижада элчилар мамлакатга қайтиб, ханжар саройнинг қимматбаҳо хазинасидан жой олади. Қошиқчи олмоси эса Султон Маҳмуд IV (1648-1686) томонидан сотиб олини ҳазинага қўйилган. Олтин шамдонлар эса 2 та бўлиб, ҳар бири 48 кг ли соф олтиндир. Бу шамдонлар Султон Абдумажид тарафидан Ҳазрат пайғамбаримизнинг қабрлари учун ясалган экан.

Энг сўнггида Хирқаи-Саодат бўлимига ўтилади. Оқорида ёзганимиздек у ерда пайғамбаримизнинг эсдаликларидан ташқари, муқаддас Каъбанинг эшиги ва устунлари ҳам бор.

...Бу ёзувлар Истамбулдаги буюк тарихий обидалар ва саройлар ҳақида қисқача белги берувчи юздан бир таъриф холос. Мақсад эса турк миллатининг ўз тарихини қандай сақлашини ўрганиш. Бу икки саройни дунёнинг ҳар бурчагида билишади ва бу билан турклар мағрурланади. Фақатгина туризмдан Туркия жумҳурияти миллионлаб доллар фойда олади. Шу ўринда савол туғилади. Нима бизда тарихий обидалар йўқми? Бор. Миллионлаб доллар фойда ололмаёмизми? Ололамиз. Афсуски бу нарсаларга эътиборсиз қараямиз. Маърифатли кишилар неча бор бу мавзуда бонг уришган бўлса-да обидаларимиз кун сайин емирляпти. Самарқанд, Бухоро ва Хиванинг машҳурлиги китобларда қоляпти, холос...

Менимча бу тўғрида нафақат масъул шахслар, балки халқимиз ҳам ўйламоғи, жон куйдиromoғи керак. Токи халқимизда миллий онг ўйғониб, муқаддас обидаларнинг ҳар бир гиштини табарруқ деб билмас экан, бу нарсаларга эришиб бўлмайди.

Рустам МАРДОН
«Оила ва жамият»нинг
Туркиядаги муҳбири

ТУРКЛАР МАҚТАНАДИГАН ИККИ САРОЙ

ЕХУД ТАРИХ ҚАНДАЙ САҚЛАНАДИ!

моз ўқишади. Ҳатто одамлар орасида «Султон Аҳмад жомесиде бир марта намоз ўқиган киши ярим ҳожи бўлармиш» деган гап ҳам юради. Шунинг учун турклар жоменинг ҳар бир гиштини муқаддас санашади, асраб-авайлашади. Истамбулда сайёҳлар диққатини тортувчи, дунёга номи кетган ва турклар кўкрак кериб мақтанадиган иккита сарой бор. Булар «Дўлма боғча сарой» ва «Тўпқопи сарой»дир.

Истамбулга қадам ранжида қилаётган ўзбеклар нафақат Боязид бозорини, балки шу ердаги муқаддас жойларни ҳам зиёрат қилишар деган умидда шу саройлар ҳақида тўхталмоқчиман.

ДЎЛМА БОҒЧА САРОЙ

Дўлма боғча саройи 1842-1853 йилларда Султон Абдулҳамид томонидан қурилган бўлиб, Истамбул бўғозининг Румели бўйида Бешиктош семпти (тумани)да жойлашган. Тарихда ёзилишича, бу сарой қурилмасдан олдин унинг ерида подшолар томонидан қурилган саройлар ва кўшлар бўлган. Бу сарой қурилатиб саройлар бузилган. 10 йилга чўзилган қурилишнинг қиймати 5 миллион тонна олтинга тенг бўлган. Дўлма боғча саройининг узунлиги 600 метрдир. Сарой 3 бўлимдан, 385 хонадан иборат. Бўлимларнинг биринчиси «Мобейни Хумаюн» саломи, иккинчиси Ҳарам ва учинчиси саройнинг энг катта, баланд кўши «Музада Салони»дир. Бу кўш катталиги ва баландлиги жиҳатидан дунёдаги саноқли салонлардан биридир. «Музада Салони» шифтида осийлик турган 750 чирқодан иборат 4 ярим тонналик қандил ҳаммани хайратга солади. Бу қандил Англия қироличаси Виктория томонидан Усмонли императорлигига ҳадя этилган. Ерга тўшалган 124 м² ҳажмдаги гилам

ҳозлар, тилла, қумуш, биллур буюмлар, подшолик давридаги кийим-кечаклар ва қурол-аслаҳалар бор. Ҳозирча саройнинг 5 дан 1 қисми халққа хизмат қилаяпти. Шу бир қисмини айланб чиқиб учун ҳам роса икки соат вақтингиз кетади. Сарой меъмурлари ва ходимларининг муомаласини, уларнинг истаган саволингизга хоҳлаган тилингизда жавоб беришини кўриб ҳавас қиласиз.

Бу саройнинг қурилиши қанчалик қимматга тушган бўлса, уни сақлаш ҳам шунча бойлик талаб этиляпти. Лекин Туркия жумҳурияти кетаётган маблағга афсусланмайди. Чунки, турклар бу сарой билан мағрурланади. Кунига минглаб сайёҳларнинг зиёратгоҳига айланган бу сарой ҳали келажакнинг миллионлаб фарзандларига тарих ҳақида билим беради.

ТЎПҚОПИ САРОЙИ

Тўпқопи саройи Истамбул Саройбурнидаги тепаликда жойлашган. Бу саройда Усмонли империяси 4 аср давр сурган. Фотиҳ Султон Маҳмуд Истамбулни босиб олгандан сўнгра, бугунги Боязидга жойлашган Истамбул Университетининг ерида бир сарой қурдирган. Лекин, вазирларининг подшо саройи шаҳар ўртасида бўлгани маъқул деган маслаҳатларига кўра, Тўпқопи саройи қурилиши бошланган. Саройбурни у вақтлар Зайтун дарахтлари билан қопланган сайргоҳ жой эди. У ерда бир неча кўш, ҳовуз ва боғчалар қурилган. Эски сарой эса подшо яқинлари ва халққа қолдирилди. Саройнинг нима учун Тўпқопи деб аталишига келсак, Визания даврида Истамбул қалъаларининг Саройбурнида бўлган дарвозаларидан бири Тўпқопи деб аталган ва кейинчалик саройга шу ном берилган. Сарой қурилиши 1478 йилларда тамомланган. Саройнинг 7 та буюк дарвозаси бўлиб 4 таси қуруқ-

си кўргазмада. Ислоҳ дунёсининг энг қўтлуғ ерларидан бири Хирқаи-Саодат бўлими бўлиб, бу бўлимда Ҳазрат Пайғамбаримизнинг оёқ излари, соқоли, мўйлови, тиши, муҳри, Қурд ҳукмдори Муқавқисга ёзган мактуби, қиличи ва ўқ ёйлари сақланмоқда. Ундан ташқари бу хонада Ҳазрат Абу Бакр, Ҳазрат Усмон, Ҳазрат Умар,

...

Р. ЖУМАНИЕЗОВ сурати

Будапештдаги хунар-техника билим юрти мураббийси Ласло Полгар 1965 йили Клара исми украин қизига уйлангач, бола тарбиясига оид китобларни ўрганишга шўнғиди. Яхудий руҳонийсининг асранди ўғли бўлган Ласлонинг бутун болалиги етимхонада ўтган, шу боис бўлса керак, у шахсий ҳаётини қатъий тартибга солган ҳолда фарзандларининг таълим-тарбиясига алоҳида ёндошувини лозим кўрди.

Касби руҳиятшунос бўлган Ласло ҳаётини қайлиги Клара (у ҳам ўқитувчи) билан чамбарчас боғлағач, унга бўлгуси зурриёдларини «алоҳида, ўзига хос усулда» тарбияламоқчи эканлигини айтади. Бола тарбиясида одатдагидан тамомила ўзгача усул қўлланилса, тарбияланувчи ўз лаёқатини янада самаралироқ намоён этишига Ласлонинг ишончи қомил эди. Шунинг учун ҳам қизлари — Жужа, София ва Юдитни давлат мактабига бермай ўзи ишлаб чиққан қўлланма асосида тарбиялади.

Ласло ўз назариясини амалда қўлаб кўриш учун айнан шатранж ўйинини танлаб янглишмаган экан. Чунки бу ўйин боланинг ақлий камолотини рўёбга чиқаришда, биринчидан, бир кўрсаткич бўлиб хизмат қилса, иккинчидан, унинг тўнғич қизи Жужа ёшлигиданоқ шахматга беҳад иштиёқ қўйиб, кейинчалик бу муҳаббатини сингилларига ҳам «оқтириш»га улгурган эди.

рилла олган шахматчи ўспирин етишиб чиқиши математик жиҳатдан унчалик катта эҳтимол эмаса-да, бир оиланинг бирданига уч нафар ўсмир қизлари кучли шахматчи бўлиб етишишига ақл бовар қилмайди. Ҳаммасидан ҳам ажаблანарлиси шундаки, қизларнинг отаси ҳамда устози Ласло Полгар, фарзандлари таваллуд топмасиданоқ бундай натижага эришишни, онгли равишда режалаштириб келган. Шу боис ҳам уч опа-сингил феномени нафақат шатранж нуқтаи назаридан, балки бола тарбиясида юксак камолотга кўтарилиш борасида ҳам мутахассисларда катта қизиқиш уйғотади.

Полгарлар Будапештнинг ишчи районида — Семелвейс кўчасидаги кўп қаватли уйнинг 8-қаватида яшади. Қизлари қозонган муваффақиятлар келтирган даромад туйфайли ота кўшни хоналариниям сотиб олди. Кўп хонали квартирадан китоб ва видеокассета жавонлари, деворларга дид билан осиб қўйилган тасвирий санъат намуналари жой олган. Бир қарашдәёқ бу хонадон соҳиблари юксак маданиятли кишилар эканлигига иқрор бўласиз. 45 баҳорни қаршилаган Ласло Полгар чорпахидан келган киши бўлиб, рафторига кўрк бериб турган соқоли билан яхудий ҳаворийларини эслатади. Сўхбатдан аён бўладики, Полгар «дахоларни тарбиялаб вояга етказиш» назариясини амалга оширишда шатранжни тасодифан тан-

Даставвал қизлари тафаккурини уч жабҳада — математика, хорижий тиллар ва шатранжда камолот чўққисига етказишни кўзлаган ота буларнинг ҳаммасига оилавий ҳаётнинг аввалида моддий шатранждан танг аҳволга тушиб қолиши боис эриша олмади. Дарвоқе, у даҳо яратишдек буюк мақсадига эриша олдики? Эҳтимол, бу борада Полгар ундан ҳам зиёдаги сазовор бўлгандир. Ахир, у «шахматда кишига ғайритабиий талант зарур» деган қонданинг ҳам унчалик тўғри эмаслигини исбот қилди-ку. Ласло, ҳар қандай соғлом, мўминқобил бола шатранж оламида донг таратиши мумкинлигини исбот қилди.

Қизларнинг тўнғичи Жужа вазмин, зуваласи пишиқ қиз. Кўзойнак унинг чеҳрасига жиддий тус берган. Жофия (София ҳам дейишади) бўлса нозикниҳол нозанин деса ҳам бўлади. Шатранж дондарини энчлликл билан олға суриш баробарида тийра сочларини тароқлаб ўтиради. Опа-сингилларнинг кенжаси Юдит ҳар томонлама бадастур қиз: қалин малла сочлари ҳамда беназир маънодор кўзлари унга жуда ярашади.

Бир вақтлари Роберт Фишер, кейинроқ эса Гарри Каспаров, шатранжни аёллар эркаклардек мукаммал ўйнай олмайдик, табиатнинг ўзи уларни бирмунча заифроқ яратган, деб иддао ҳам қилишган эди. Юдит Полгар ҳозирча шахмат бўйича жаҳон чемпиони тожини қўлга ки-

дал ўйинчилар кўрсаткичидан ҳам юқори бўлди.

Биз журналистларга Полгарларнинг янги хонадонига бўлиш насиб этди. Стол атрофида ҳазил-мутойиба қилиб ўтирдик. Қизнинг орқа томонида ёт киши шахмат тахтасига эгилганича бош қотирарди. Аввалига, биз, беғона одам ўзи билан ўзи ўйнаётти, деб ўйладик. Шу топ Жофия унга можорчалаб нимадир деди ва ҳалиги киши сипоҳини сурди. Кейин бошқа, қиз бир вақтнинг ўзида ҳам биз билан инглизча сўхбатлашар, ҳам ортида ўтирган киши билан тахтага қарамасдан шатранж ўйнаётган экан. Жофия шунчаки ўйнаб қолмай, рақибини доғда қолдираётган эди. Дарвоқе, у беш тилда бемалол сўзлаша олади.

Шу куни кечкурун биз ҳайратланиб Жужа билан Юдит ўртасида кечган ғалати ўйиннинг гувоҳи бўлдик. Шуниям айтиш керакки, ҳар бир юриш учун уларга икки дақиқадан вақт берилар, опа-сингиллар столга қарамай ўйинни хаёлан тасаввур этганларича, бир-бирига айтиб дона суришарди. Одатда улар ўртасидаги ҳар бир партия дуранг билан тугар, чунки опа-сингиллар хато қилишмасди.

Камдан-кам талантли шахматчиларгина тасаввурда дона сура олишади. Опа-сингил Полгарларнинг бир неча партияни шиддатли суръатда ўйнай олиш салоҳияти кишини ҳайратга солади. Опа-сингиллар нафақат шахмат билан шуғулланишади. Улар шатранж арсаига қиё боқмай бизни уст-ма-уст мағлуб қилишгач, стол теннисида ҳам биздек тақрибали ўйинчиларни басма-басига енгиб ташлашди.

Полгарлар томирида яхудий қони сизаётганлигидан фахрланишади. Опа-сингилларнинг учовиям бўйинларига Довуд юлдузчаси тақилган тилла занжирча боғлаб олишган. «Нима учун таққансизлар?» деган саволимизга Жофия соддагина қилиб: «Бу-кам билан бувим Освенсимда ҳалок бўлишган» дейди. Опа-сингилларда яна қатор ибратли хислатларни учратиш мумкин. Улар эртаник жон дилдан яхши кўришади, ҳатто ўзлари ижод қилган чўпчак можор радиоси орқали эшиттирилган.

1. Феномен — фавқуллода қобилият ёки талант эгаси, камдан-кам учрайдиган ҳодиса.

Лондонда чиқадиган «Гардиан» ва «Обсервер» газетлари материаллари асосида

Илҳом МИРЗО тайёрлади

ПОЛГАРНИНГ «ДАҲО» ҚИЗЛАРИ

Шахмат тарихида чуқур из қолдирдиган оламшумул воқеа содир бўлди. Ласлонинг қақажонлари ўсмирлик ва ҳатто болалик ёшлариданоқ гроссмейстерлик меъёрномасини бажариб ташлашди. 4 ёшидан бери дона сураётган Жужа 13 ёшида мастер (Анатолий Карпов бунга 15 ёшида эришган), 18 ёшида халқаро мастер бўлди. Бу пайтга келиб унинг икки синглиси ҳам шахмат оламини ҳанг-манг қилиб улгурди. София 14 ёшида гроссмейстерлик унвонини қўлга киритган бўлса, кенжа қизи Юдит 12 яшарлигидәёқ бундай даражага эришишга муяссар бўлди. Юдит эришган ҳайратангиз зафар ҳатто Роберт Фишернинг юксак кўрсаткичларидан ҳам ошиб кетди. Қизлақини ҳозирдан ҳам шахмат даҳоси десақ ҳеч муболага бўлмас.

Бирор оиладан гроссмейстерлик даражасига жадал суръат билан кўта-

лаган. Бу назарияни ҳаётга тадбиқ этишда шатранж энг қулай восита бўлиб чиқди. Чунки шатранжда қўлга киритилган ютуқлар осонлик билан солиштирилиб, баҳоланиши мумкин. Ласлони ўртамиёна шахматчи десақ ҳам унга ортиқча баҳо бериб юборган бўламиз. Демак, оила бошлиғи фарзандларига ўзи севган ўйинни ўргатишга интилган дейишимиз ҳам ҳақиқатга тўғри келмайди.

Қизларнинг онаси Клара Полгар оқич чеҳрали аёл бўлиб, шахматчи болалари билан сәҳәтларда юришдек кийинчиликлар толиқтираётганидан нолимайди. Мутахассислиги ўқитувчи бўлган Клара хоним 5-6 тилда эркин сўзлаша олади. Бор вақтини болаларининг шатранж ўйинида шуҳрат қозонишига баҳшида этган иқтидорли муаллима ишидан ҳам воз кечишга мажбур бўлган.

ритгани йўқ. Бироқ энг кучли гроссмейстерлар ҳам бу қизни менсимай тилга олишдан чўчиброқ туришади. Негаки энди улар Юдит жаҳон чемпионлигини қўлга киритадими-йўқми, деб эмас, балки қачон бўлади деб бир-бирдан сўрайдиган бўлиб қолишган.

Яқин-яқингача Жофияни шахмат тахтаси устида тез-тез хато қилиб туришини назарда тутиб, уч опа-сингил ўртасида келажаги унчалик равшан бўлмаган қиз деб ҳисоблашарди. Аммо 1989 йилнинг мартада Италиянинг оқич биринчилигида у фавқуллода қобилияти билан барча мухлисларни лол этди. Мураккаб тус олган бу чемпионатда Жофия беш шўро гроссмейстерини орда қолдириб, ғолиблик шоҳсупасини забт этди. Жофиянинг ўзи тезкор дона суриши шу пайтга қадар қайд этилган энг жа-

Хат ҲОЗИРЧА НАРХИГА ҚАРАЙМИЗ

Ассалому алайкум ҳурматли таҳририят! Замон шу қадар тезлик билан ўзгариб бормоқдаки, кечаги ган буюнча, буюнчиси эртага тўғри келмай қоляпти. Яқингинада 10 рубадан олаётганимиз «Оила ва жамият» ҳам 20 рублага чиқибди. (Бу ҳали охири чегара бўлмас керак). Тушунамиз, албатта, бундай «сақраш» газет жамоасининг хоҳиш-истаги ва имкониятларига боғлиқ бўлмаслиги мумкин. Қолаверса, нархлардаги ўзгарувчанлик қонунича кўникиб қолганмиз. Шу сабабли бундай «сақраш»лардан ажабланмай қўйганмиз. Бироқ шу пулга арзирми-кан, деган йў ҳам кўнгилдори кечади, албатта.

Муддаога ўтсак, бир-икки оғиз тақлифларимизни айтмоқчи эдик. Газетнинг савияси яхши. Виоятларда қўлма-қўла ўқилади. Қишлоғимизда обунга бўлаган одамларнинг уйдан қўниқийишлари сўраб олиб ўқишаётганининг гувоҳи бўлаганмиз. Бунинг асосий

сабаби, газет тилининг раволиги ва мавзулар хилма-хиллигида деб биламиз.

Ҳар тўқисда бир айб деганларидек, ҳафталик ҳам айрим камчиликлардан холи эмас. Масалан, ўқувчини мулоҳаза қилишга ундайдиган, оила маданиятининг юксалишига хизмат қиладиган, пишиқ мақолалар кейинги вақтларда кам босилаёттир. М. Қазофийнинг «Яшил китоб», Н. Дилмуроднинг «Хазонга айланган япроқ», Н. Мусомовнинг «Биз ҳам десант бўлмоқчи эдик» номаи, шунингдек, Ж. Бекназарнинг қатор тиббий-маърифий мақолалари, айниқса, бизларга маъқул бўлди.

Истардикки, шу рўҳдаги мақолалар кўпайса. Шундангина газетнинг нархи ҳақида йўламасдик ҳам.

Фахриддин ТУРДИЕВ
Жўра ҚУЛБОВЕВ
Кашкадарё вилояти

кистон номини велосипедда тушираман, деб қолди. Биринчи велопоёга дединг, кейин Ҳаж, энди жаҳонга ўтиб олдинги, деб туюқиб кетсам, нима дейди дегн, Ўзбекистонда биронта ўзбек қилмаган ишни қилишни хоҳлайман, эшитишимча, Ҳажга бир киши велосипедда бормоқчи экан, деди.

Шокир бу ниятини амалга ошириш учун елиб-югуриб бир қанча остоналарнинг чангини чиқариб юборди. Охири Ўзбекистон Спорт кўмитасини кўндирди. Улар барибир ишонқирамай қарашгани: «Аввал Ўзбекистонни кезиб чиқинг, кейин жаҳонга рухсат», дейишибди. Шокир шу ишончи учун ҳам еру осмонга сиймай савҳатга тайёргарлик кўра бошлади.

Ҳозирги ўтиш давридаги қийинчиликлар ҳеч кимга сир эмас. Одамлар кўникиб ҳам қолишди, қандай йўл билан бўлмасин бирини икки қилишни иштадади, аммо бири икки бўлмай қолса ҳам бирини шамолга совиришни хоҳлашмайди. Шокир Ўзбекис-

кир уйига бориб пул олиб келди ва ўша пулини ўғирлатиб кўйди. Дўст-ёрлар пул йиғишиб кузатиб кўйдик.

Шокирни савҳатга кузатиб кўйдиг-у нимага биронта ҳам мутасадди кузатишга чиқмаганлиги мени ханузгача ўйлантиради. ТошДД Ешлар Иттифоқи, Ўзбекистон Ешлар Иттифоқи, Спорт кўмитаси бир юрт фидойиси ташаббусига бўйин товламачилик қилганлиги. У соғ-саломат узоқ масофани ва биринчи синовни босиб ўтди. Шокир қайтиб келгандан кейин айтиб беришча, савҳатни Бухорода мардикорлик қилиб, Хўжанддан Қўқонгача тут мевасини еб ва йўлларда одамлардан тиланчидек бир тишлам нон сўраб давом эттирган. Балки юқоридаги ташкилотлар ўз кўмагини дарёғ тутишмаганида Ўзбекистонни 22 кунда эмас, ажабмаски 15 кунда босиб ўтиши?!
Шокир бир ишни бошлади ми поёнига етказмай ташлаб кетадиганлардан эмас. Унга ишонса бўлади. Юқори ташкилотлар Шокирга ишон-

қирамаган экан, ТошДД Ешлар Иттифоқи кўллаб-қувватлаб туриши керак эди. Уйлаб кўринг, бу зўр ташаббус катта бир физкультурна институтидан эмас, умуман спортга алоқаси бўлмаган ТошДДдан кўтарилапти! Майли ТошДД Ешлар Иттифоқини ҳам кўя турайлик, журналистика факултети Ешлар Иттифоқи нима учун қараб турди? Бу ташаббус журналистика факултетига фақат обрў келтириши мумкин-ку?!

Худога шуқрик, Шокир соғ-саломат, ўз ташаббуси, ниятини амалга ошира олишнинг исботлади. Шокирнинг эндиги нияти, албатта, рухсат беришса, мустақиллигимизнинг икки йиллиги кўни Жаҳон бўйлаб велосавҳатни бошлаш. Хўрматли биродарлар, бу ташаббусга ёрдам берайлик. «ЮРГАН ДАРЁ, УТИРГАН БУЙРА» дейдилар. Дарёга йўл берайлик, биродарлар. «Дарё бўлибсан, эдил, дарёлигинг муборак!»

Шавқиддин БАҲРИ

ШОКИР АЖНАБИЙ ЭМАС

Кўчқор шохсиз бўлмайди. Агар унинг шохи бўлмаса ҳам борлигини исботлаши керак, деган гапни эсласам Шокир хаёлимга келаверади. Чунки у нимани орзу қилса, шу орзуси тўғрилигини исботлаб ишонтиради. Агар хоҳласа ўзининг ўзбеклигини исботлайди, хоҳласа немислигини (уни биринчи бор кўрган одам қайси миллатга мансублигини аниқ айтолмайди).

1991 йил. Абитуриентликнинг ширин ташвишларида юрардим. Бир кўни ҳужжат қабул қиладиган жойда турсам немисга ўхшайдиган, тўғриси, ғирт немис бир бола келиб журналистика факултетига ҳужжат топширди. Унинг қиёфасига қараб туриб, бу бола Ўзбекистонга келган немис ёки ўзбекистонлик немис бўлса керак деб ўйлаганимни эсласам, ҳали-хануз кулгим қистайди. Кейин бу «немис» болани ҳар гал кўча-кўйда, бошқа жойда кўрсам қандайдир ширин хаёллар алладан лаззатланадиган бўлдим. Кишини орзиқтирувчи бир ўй ҳукмида ўз-ўзимга шундай дердим: бу бола, албатта, немис, у билан дўстлашаман, албатта, немис тилини ўрганаман.

...Имтиҳонлар ҳам бошланди. Адашмасам ўшанда «Ўзбек тили ва адабиёти» дан — учинчи имтиҳон бўлаётган эди. Қўлимда имтиҳон билети, аммо фикри-зикрим домлага жавоб бераётган бу «немис» болада. Орқа партада ўтирганим учунми, у ўзбекча гапиря-

тими немисча, аниқ эшитмасдим, аммо билишни жуда-жуда истардим. Мана жавоб бериб бўлди. Урнидан турдию негадир имтиҳон олаётган домиллага «Мен зўр журналист бўламан, фақат яхши баҳо қўйишингиз керак, менбуни исботлаб қўяман» деди соф ўзбекчада. «Бу бола немис эмас!» миямга чақмоқдай чақилган бу фикрдан қўчиб ўйғониб кетгандай бўлдим у нима учун бу бола «немис» эмаслигига афсус чеккандим.

Ҳамма ташвишлар орқада қолди. Шокир билан дўстлашиб кетдим, немис тилини ўргатмасам ҳам. Немис бўлмаганлиги учун афсус чекканимни айтиб ҳали-хануз кулшамиз. Бу билан нима демоқчиман, бу болани сиз ҳам қачон кўриб қолсангиз «немис» деб ўйлаб юрманг, мендан ҳам кимлигини сўраманг (бир неча киши мендан бу ўзбекми, немис деб сўраган). Немис эмас. Ўзининг айтишича, «чиста ўзбек». Самарқанднинг тупроғини ялаб ўсган йигитлардан бири. Ўзбеклар ичида биринчи бўлиб жаҳонни велосипедда айланиб чиқмоқчи бўлган, ҳозирча мамлакатимиз ҳудудини 22 кунда забт этган азамат йигит, вело-савҳатчи Шокир Аҳоров бўлади.

Утган йили Шокир олдимга келиб Ҳаж сафарига велосипедда бормоқчиман, деди. Анчадан бери Тошкент — Истамбул велопоёғасини уюштирмақчи бўлиб юрарди, фикри ўзгариб қолганлигини кўриб ҳайрон бўлдим. Орадан бир ойча вақт ўтар-ўтмас жаҳонни велосипедда кезаман, Гиннеснинг «Рекордлар китоби»га Ўзбе-

тонни ўз ҳисобидан айланмоқчи эканини эшитиб шу хаёлимга келганди. Шокир кўп қийинчиликларни кўрган, ҳаммасига чидайди. Чидайди-ю лекин оиласи, кизчаси бор-ку?! Уларнинг насибасини қирқиб... Бунинг устига велосавҳат деб ҳеч жойда ишламаётган бўлса? Камбағали туянинг устида ҳам ит қопади, деган мақолни эшитгансиз. Бу мақолнинг нақадар тўғрилигини Шокирни кузатиб қолишдан икки кун олдин гувоҳи бўлгандим. Яъни, Шо-

ТАҲРИРИЯТДАН: Шокир Аҳров ўғли ўз велосипеди билан 22 кунда Ўзбекистонни айланиб чиқди. Йигитнинг шашти балада, энди жаҳонни кезмоқчи. Биз шонли йўлни босиб ўтувчи жаноби Шокир биродаримизга «Сафаринг бехатар бўлсин, йигит!» дейиш. Сафарга уни ўзимиз кузатиб қўямиз. Утинчимиз: ўз ҳузур-ҳаловати, оиласи билан хайрлашиб кетаётган йигитга сеvimли ёр, суюкли ота, жигардан бино бўлган ўғил, самимий дўстга хайрихо овоз юртимизининг жаноб ва жаноби олиялари ўзларининг бақуввату нафис қўллари ҳарна ёрдамга узатсалар.

*Йўлга чиқди йигит, қўчи-қўрони,
Ениқ кўзларида-муқаддас бир шашт.
Уни қўйвор эй, овоз бўроним,
Қўйвор уни, эй далаю дашт.*

Суретлар муаллифи Н. МУСОМОВ

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОЙ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР, Дадахон ЕҚУБОВ, Фарҳод РҶЗИЕВ, Мухаббат ИБОДОВА, Юсуф ЗИЁД (бош муҳаррир ўринбосари), Ботир ЭРНАЗАР (масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Бахтиёр ЭГАМБЕРДИЕВ, Қувондиқ БЕРДИЕВ, Рўзимат САФОЕВ, Абсалом УСАНОВ, Урол ҶУЗБЕК, Асқар АЛЛАБЕРДИЕВ, Абдумуталлиб РИЗОҚУЛОВ, Майли ЙҶЛДОШЕВ

Газетамиз ҳомийлари — Тошкентдаги СЭВИЖ тижорат жамияти, Галлаорол туманидаги «Галлаорол», Муборак туманидаги «Хитой» давлат хўжалиги, Шаҳрисабз пиллакашлик фабрикаси, Сирдарё «Оқ олтин» дон маҳсулотлари корхонаси

Таҳририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиздан олинган маълумотлар «Оила ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029, Намойишлар хиёбони, 1-бино. Телефон: 39-43-95.

Урол ҶУЗБЕК навбатчилик қилди

Обуна индекси 64654. Рўйхатга олиш № 000080. Буюртма № Г-141. 25.169 нусхада чоп этилди. Офсет усулида босилди, формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.